

הנצוק, קילוח מים, המקלח באויר, מכלי הנמצא במקום גבוה לכלי הנמצא במקום נמוך.

וכן הקטפרם, זרם מים, הזורם על הקרקע או על דף, במדרונו של הר, מלמעלה למטה.

וכן "משקה טופח", רטיבות של מים, בדרגת רטיבות נמוכה מאד, המרטיבה רק את הנוגע בה, אך היא לא תעבור ממנו למקום אחר, עקב הלחות הנמוכה שלה.

כל אחד מהדברים האלו, אינו נחשב כחיבור של מים:

לא לטומאה, כגון אם יש במקום אחד מים טמאים, ובמקום שני מים טהורים, והמים הטהורים "ניצוקים", מקלחים מלמעלה למטה אל המים הטמאים, אין המים הטהורים שנמצאים בכלי העליון נטמאים מהמים שבכלי התחתון, כי עמוד המים הניצוק מלמעלה למטה, אינו נחשב לחיבור בין המים הטמאים שלמטה אל המים הטהורים שלמעלה.

וכן אם במקום גבוה בהר נמצאים מים טהורים, ולמטה נמצאים מים טמאים, והמים מלמעלה זורמים למטה [הזרם במורד ההר

דידיה. שהסתפק אילפא, באם נטל חצי יד, ונגבה, וחזר ונטל עוד חצי יד, האם הוי נטילה שלימה.

והאמרי דבי רבי ינאי: ידים, אין טהורות לחצאין!

ואם כן, אין אפשרות לטהר חצי יד, ושוב קשה: מה בעי אילפא?

ומתצינן: לעולם הספק הוא בנטל חצי יד, ואחר כך עוד חצי. ואם נגב תחילה את חצי היד, אין ספק שאין שתי הנטילות מצטרפות לנטילה אחת כשירה.

ולא צריכא, דאיכא משקה טופח. נשארה עדיין רטיבות מים על חצי היד שנטל, ואז חזר ונטל עוד חצי יד, ובזה הסתפק אילפא.

ומקשינן: וכי איכא על היד הראשונה משקה טופח, מאי הוי?!

הרי ודאי אין הרטיבות המועטה הזאת שנשארה נחשבת כלום.

והראיה, מהא דתנן במסכת טהרות [ט ח], לענין חיבור מים:

התורה די בטבילתם ברביעית מים בלבד. אלא, לאחר שביטלו חכמים את טבילת כלים ברביעית מים, הצריכו חכמים גם לטבילת ידים טבילה בארבעים סאה.

אך עיין בשולחן ערוך [אורח חיים קנ"ט], שהביא את דעת החולקים על תוספות, והסוברים שלנטילת ידים העמידו חכמים את הטבילה על עיקר הדין, ואפשר לטבול את הידים גם בפחות מארבעים סאה.

ומוכח, שסבר כי גם בטבילת ידים במעין צריכים שיהיו במעין ארבעים סאה [מי הנהר הכשרים לטבילה הם מי מעין, כי אם היו בנהר מים שרובם הם מי גשמים, נפסל הנהר מלטבול בו מחמת זחילת המים].

ונחלקו הראשונים אם דין טבילת ידו היא כדין טבילת כל גופו.

התוספות במסכת חולין [קו א] סוברים שטבילת ידים דינה הוא כטבילת כלים, ומן

נקרא "קטפרס", אין המים העליונים נטמאים, כי "קטפרס" אינו חיבור.

וכן אם יש מים בשני מקומות במקום משור, או אפילו בכלי אחד ארוך, בצד אחד מים טמאים ובצד שני מים טהורים, וביניהם יש חיבור של רטיבות מים בדרגת "משקה טופח" [שרק הנוגע בלחלוחית המים נרטב, אבל מעט הלחלוחית העוברת אליו היא כה מועטה, שאם הוא יגע במקום אחר, לא יירטב המקום שנגע בו] — אין זה חיבור, והמים הטהורים אינם נטמאים.

ולא לטהרה. שתי מקואות חסרות, שיש בכל אחת מהן פחות מארבעים סאה, שהיו סמוכות זו לזו, וביניהן יש חיבור מים בצורת "ניצוק" או "קטפרס" או "משקה טופח", אין זה חיבור, ואי אפשר לחבר את המים שבשתי המקואות ולצרפם לארבעים סאה.

אלו הם דברי המשנה שם.

ואם כן, מה נסתפק אילפא כשנטל חצי יד, ונגבה, אך נשאה בה לחלוחית מים בשיעור "משקה טופח", וחזר ונטל את המחצית השניה, האם מצטרפות שתי הנטילות? והרי חיבור של משקה טופח אינו כלום, וכדמוכח במשנה, ומהו הספק שלו?

ומתריינין: **לא צריכא**, הא דבעי אילפא, **אלא דאיכא** על החצי יד שנטל רטיבות של מים בשיעור גדול, של "טופח על מנת להטפוח". והיינו שלחלוחית המים שנשאה היתה בשיעור כזה, שהנוגע במים, אם לאחר מכן יגע במקום אחר, גם המקום ההוא יירטב מלחלוחית המים שבידו.

והספק הוא, כיון שעדיין חצי היד רטובה מהנטילה הראשונה, האם יכול הוא לחזור וליטול את חצי היד השני, ויצטרפו שתי הנטילות, או לא?

ומקשינן: **הא נמי, תנינא: טופח להטפוח** הוי חיבור לענין מקוה.

ואם הוי חיבור, מוכח שהם נחשבים לחיבור מים. ואם כן, גבי נטילה, ודאי נחשב עדיין שהיד נטולה. ואם כן למה הסתפק אילפא.

ומתריינין: **דלמא**, שמא הא דתנן טופח להטפוח הוי חיבור, הוא דוקא לענין מקוואות, ורבי יהודה הוא.

וכמו דתנן: **מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות** — ארבעים סאה במדויק, וירדו שנים, וטבלו בזה אחר זה, וכשהראשון טובל ויוצא, נחסר מעט מים מהארבעים סאה, כי נשאר על גופו קצת מים, לכן הטובל הראשון טהור, והשני טמא, כי כשטבל השני כבר היה במקוה פחות מארבעים סאה.

רבי יהודה אומר: אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים כאשר השני טובל, אף השני טהור. משום שאנו מחשיבים את המים שעל גופו של הראשון כאילו הם מצורפים למי המקוה, מדין "גוד אחית", שמחשיבים את המים שעל הטובל הראשון כאילו הם ירדו מגופו והצטרפו למי המקוה, וזאת כיון שהמים מחוברים ביחד על ידי רטיבות מים שהיא בדרגת "טופח על מנת להטפוח".

ומה שאמרה הברייתא "טופח על מנת להטפוח, חיבור", היא נתכונה לדינו של רבי יהודה, שחיבור זה מועיל לדין גוד אחית

היו שופכים על עצמם מים שאובים נקיים, או שהיו טובלין במים שאובים נקיים. והתחילו העם ליטעות ולומר שהמים השאובים הנקיים הם המטהרים. וחששו חכמים שיפסיקו לטבול במקוה כשירה.

ולכן גזרו, שאפילו טהור שנפלו עליו מים שאובין הוא נטמא.

אולם על טבילה במים שאובים, גזרו רק על טמא שטבל במקוה, שאם הוא יחזור ויטבול לאחר מכן במים שאובין, הוא יחזור ויטמא, מדרבנן.⁽⁸⁾

ובעי רב ירמיה, אם אחר טבילתו במקוה

במקואות, להשלים את שיעור המקוה, אך אין זה חיבור מים בכל מקום, ולדברי הכל.⁽⁷⁾

הענין השלישי – צירוף מים שאובים לפסול אדם טהור.

אמר רבי ירמיה: הרי אמרו: טמא שטבל מטומאתו, ואחר כך הוא בא ראשו ורובו במים שאובין. וכן טהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלושה לוגין מים שאובין – טמא.

וטעמו של דבר, משום שבזמנם הם היו טובלים במקוואות סרוחים, ואחר הטבילה

שאינם כשרים אל המים הכשרים, אבל במקרה האחרון, שאין כאן בכלל מקוה, ואנו צריכים לחבר את המקואות כדי ליצור מהן מקוה, לא די בחיבור מקואות אלא יש צורך ב"עירוב מקואות", ולכן יש צורך בחיבור של כשופרת הנוד, המלאה מים, ביניהם, בעוד שלגבי חיבור מקואות די בחיבור מים בכקליפת השום. [ועיין בחזון איש בגלינות].

והניחה בתחילה הגמרא, שגם בשתי מקואות חסרות, שצריכות עירוב ביניהן, נחשבים מים שהם טופח על מנת להטפח לעשות עירוב ביניהן. ודוחה הגמרא, שאין מים בשיעור כזה עושים עירוב מקואות, וכאן לא די בחיבור אלא צריך עירוב. אלא, הוא דין מיוחד של רבי יהודה במקואות, שאם נשאו מים בשיעור טופח על מנת להטפח, אומרים "גוד אחית", ומחשיבים את המים שעל האדם כאילו הם בתוך המקוה.

8. והטעם שעל נפילה גזרו שגם טהור גמור יטמא, משום שדרכם היתה לטבול במקוה ולשפוך על עצמם מים, ולכך בשפיכה החמירו. ולכן אמר רבי ירמיה "הבא ראשו ורובו", וזה

7. רש"י מבאר את הסוגיא מתחילתה באופן שהיו שתי מקואות חסרות, והחיבור ביניהן נועד לצרף את המים ביניהם, ולדבריו צריך עיון מה היא דחיית הגמרא שהמדובר בצירוף מקואות, בשעה שגם בתחילה ידענו שהמדובר בצירוף מקואות חסרות.

ומבאר הגר"ש רוזובסקי לפי דברי הגר"ח [בספרו על הרמב"ם טומאת אוכלים ז ה] שמצינו שני אופנים של צירוף המים, האחד "עירוב מקואות", והשני "חיבור מקואות".

ויש חילוק ביניהם, היות ולגבי ארבעה ענינים שונים יש משמעות לצירוף המים.

האחד, לגבי טהרת מים טמאים, שבחיבור המים הטמאים למקוה, נטהרים המים.

השני, לגבי מים שאובים, הפסולים לטבילה, שבחיבורם למקוה [הנקרא "זריעה" או "השקה"], הם נעשים כשרים לטבילה.

השלישי, חיבור מים שאין בהם שיעור מקוה למקוה מים שיש בה שיעור של ארבעים סאה.

והרביעי, חיבור שתי מקואות חסרות, להחשיבם יחד כמקוה שיש בה ארבעים סאה.

בשלשת המקרים הראשונים די בחיבור המים

רבא סובר, משום שיש חשש שהבעל יבוא ויערער שהגט מזויף, וכיון שהגט נכתב ונחתם במדינת הים, והעדים גרים במדינת הים, אין כאן עדים שיוכלו לקיים את חתימות עדי הגט. ולכן, תיקנו חכמים, שהשליח יאמר שבפניו חתמו העדים, ואין כאן זיוף, וחכמים האמינו לשליח אפילו שהוא עד אחד.

ולרבה, הטעם שתיקנו הוא משום שיש חשש שהבעל יערער ויאמר שהגט נכתב שלא לשמה, ולכן צריך שהשליח יעיד ויאמר "בפני נכתב ונחתם הגט לשמה", ותיקנו חכמים להאמינו אפילו שהוא עד אחד [ובמסקנת הסוגיא, סוברת הגמרא שרבה מוסיף חשש על דברי רבא, שחוץ מהחשש של זיוף, יש גם חשש של לשמה].

והגמרא שם מביאה נפקא מינה בין רבא לרבה, בגט שהביאו אותו שני שליחים ממדינת הים.

לרבא, אינם צריכין לומר בפני נכתב ונחתם, כיון שהשלוחים מסתמא מכירים את חתימותיהם של עדי הגט, כך שאם יבוא הבעל ויערער שהגט מזויף, הרי מצויים כאן עדים לקיים את הגט. ולכן כל התקנה בטלה כאן, ואין צריך לומר בפני נכתב ונחתם.

אבל לרבה, שיש חשש שהבעל יאמר שהגט נכתב שלא לשמה, לא מועיל שיש לנו שני עדים כאן. ולכן לרבה צריכים לומר בפני נכתב ונחתם הגט לשמה.

ובגמרא בדרך ה' עמוד א' מבואר, כי לאחר

הוא שוטף את גופו, **הציו בביאה** לתוך מקוה מים שאובין, **והציו** בנפילה של מים שאובין, **מאי?** האם נגזור עליו שיחזור לטומאתו, או דילמא כל הגזירה היתה דוקא כאשר כל גופו נכנס למים שאובין, או ששופך על כל גופו מים שאובין.

ונשארה הגמרא בספק: **תיקו**.

ענין רביעי – צירוף מים לגבי טהרת בעל קרי. **אמר רב פפא: הרי אמרו:** עזרא תיקן שבעל קרי לא יעסוק בתורה קודם שיטבול. אך **בעל קרי חולה, שנתנו עליו תשעה קבין מים,** הוא טהור, ואינו צריך ליטבול במקוה מתקנת עזרא, כיון שהוא חולה ומצטער בטבילה.

בעי רב פפא: חולה שרוצה ליטהר על ידי **הציו בטבילה במקוה, והציו בנתינה** של תשעה קבין מים על גופו, **מאי?** האם יכול הוא ליטהר בכך לענין תקנת עזרא, או שמא צריך שיהיה כל גופו בטבילה במקוה, כמו כל בעל קרי, או כל גופו בנתינת תשעה קבין מים, כמו דין חולה. ולא שיהיה חצי גוף בטבילה במקוה, וחצי גוף בנתינת מים עליו.

ונשארה הגמרא בספק: **תיקו**.

הקדמה לסוגיית שנים שהביאו גט ממדינת הים, צריכין לומר בפני נכתב ונחתם, או לא.

לעיל, בדרך ב' עמוד ב', נחלקו רבא ורבה מדוע צריכין לומר בפני נכתב ונחתם?

שתיקנו לומר "בפני נכתב ונחתם", למדו האנשים שצריך לומר "לשמה", וכולם כותבים גט לשמה, ואפילו אם הבעל יערער ויאמר שהגט לא נכתב לשמה, ערעורו לא יתקבל.

אם כן, לכאורה, לפי רבה אין את החשש של לשמה.

ומכל מקום, סובר רבה, שגם אחר שלמדו לכתוב לשמה, צריך לומר "בפני נכתב ונחתם לשמה", משום שחכמים גזרו גזירה, שמא יחזור הדבר לקילקולו, וישכחו מלומר לשמה.

ולפי זה אומרת הגמרא, שאפשר לומר, שגם לפי רבה שני שלוחים שהביאו גט ממדינת הים, אינם צריכים להעיד בפני נכתב ונחתם לשמה.

כי היות שהיום, אחר שלמדו כולם לכתוב לשמה – הסיבה שצריך לכתוב בפני נכתב ונחתם לשמה היא רק משום גזירה, בשני שליחים המביאים את הגט זה מילתא דלא שכיחא – ובמילתא דלא שכיחא, לא גזרו רבנן.

ובזה נחלקו שני הלשונויות בסוגיא שלפנינו.

לישנא קמא סוברת, שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכים לומר בפני נכתב ונחתם. והטעם: או משום שסברו כמו רבא, ולרבא ודאי ששני שליחים אינם צריכים לומר בפני נכתב ונחתם, וכמו שנתבאר. או שסברו כמו רבה, ואחר שלמדו לכתוב לשמה זו רק גזירה, שמא יחזור וישתכח, ובשני שלוחים זה לא שכיח, ולא גזרו.

ולישנא בתרא סוברת, אפילו שנים שהביאו

גט ממדינת הים, צריכים לומר בפני נכתב ונחתם.

הטעם בהכרח, משום שסוברת לישנא זו כרבה, ואפילו שהיום, אחר שלמדו לכתוב לשמה, זו רק גזירה, סוברת **לישנא בתרא** שגם בשני שלוחים גזרו, שמא יחזור הדבר לקילקולו, ולכן צריכים לומר בפני נכתב ובפני נחתם.

שנינו במשנה: **אחד אומר "בפני נכתב", ואחד אומר "בפני נחתם", פסול.**

אמר רב שמואל בר יהודה אמר רבי יוחנן: לא שנו במשנה, שפסול, אלא שאין הגט יוצא מתחת ידי שניהם, שאין שניהם שלוחים להביא את הגט, אלא אחד מהם שליח, ואחד בא רק להעיד. וכגון השליח אומר "בפני נכתב" והעד השני מעיד "בפני נחתם". או איפכא, השליח מעיד "בפני נחתם" והעד השני מעיד "בפני נכתב". ובכהאי גוונא פסול, ומשום שיש לנו בירור רק על אחד מן הדברים. כי רק לשליח אנו מאמינים, אבל לשני אין מאמינים, כי הוא רק עד אחד. ונמצא שיש בידנו בירור [או על ה"בפני נכתב", או על ה"בפני נחתם"] רק על מה שהשליח העיד, אבל לא על החלק השני. ולכך פסול, כי צריך שיאמר השליח גם "בפני נכתב", וגם "בפני נחתם".

אבל אם הגט יוצא מתחת ידי שניהם, ששניהם היו שלוחים, הרי אפילו אחד אמר "בפני נכתב", והשני "בפני נחתם", הגט כשר.

ומוכיחה הגמרא מכך שהכשיר רב שמואל בר רב יהודה בשם רבי יוחנן כששניהם שלוחים: